

TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTIKERTOMUS 2020

Sisällys

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITEHTÄVÄ JA AJATUKSIA ARVIOINNIN TAUSTALLA	3
2. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	6
2.1 Kunnanhallituksen alainen toiminta.....	6
2.2 Sivistyslautakunnan alainen toiminta.....	7
2.3 Teknisen lautakunnan alainen toiminta.....	10
3. KUNNAN TALOUS.....	11
4. YHTEENVETO	13
5. ALLEKIRJOITUKSET	14

1. TARKASTUSLAUTAKUNNAN ARVIOINTITEHTÄVÄ JA AJATUKSIA ARVIOINNIN TAUSTALLA

Kuntalain mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa toteutuneet ja onko kunnan toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Toiminnan voidaan katsoa olevan tuloksellista, jos kaikki sen neljä osatekijää toteutuvat: 1) taloudellisuus eli tuotosten ja panosten suhde 2) vaikuttavuus eli palvelun aikaansaava muutos 3) toiminnan laatu ja 4) toiminnan aikaansaaminen eli työelämän laatu. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on myös arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää sekä vastaanottaa sidonnaisuusilmoitukset ja viedä ne valtuustolle tiedoksi. Tilikauden 2020 arvioinnin toteuttamiseen vaikutti koronapandemia eikä tarkastuslautakunta saanut kaikkia tietoja, joita arviointia varten pyydettiin. Tarkastuslautakunta toteutti koronatilanteesta johtuen osittain arviointia kirjallisilla kuulemisilla, mutta kaikkia vastauksia ei tällä tavoin saatu.

Kunnan vuonna 2019 hyväksytyssä strategian toteuttamiskelpoisuudessa ja laajuudessa todettiin puutteita ja tämän vuoksi strategiaa haluttiin selkeyttää menneellä tilikaudella. Samalla tähdättiin siihen, että strategiaa on helpompi toteuttaa ja seurata. Työ jatkuu edelleen.

Uudistettu kuntastrategia loi paineen talousarvio- ja tilinpäätösasiakirjojen uudistamiselle. Tarkastuslautakunta kiittää tilinpäätöskirjan selkeytynyttä asua, josta informaatio on aiempaa helpommin löydettävissä.

Kuluneen valtuustokauden aikana on lähes koko kunnan viranhaltijajohto vaihtunut. Aiemmin normaalina pidetyt koko työuran mittaiset sitoutumiset yhteen ja samaan työnantajaan näyttävät muutenkin olevan vähenemässä. Nopea henkilöstön uudistuminen tuo haasteita pitkäjänteiselle kehittämiseksi, mutta toisaalta tuo uusia näkemyksiä ja toimintatapoja ravistelemaan totuttuja.

Tarkastuslautakunta on myös aiemmin nostanut esille, että varsinkin pienessä kunnassa on usein avaintehtäviin liittyviä henkilöriskejä, joita tulisi pyrkiä ehkäisemään etukäteen. Keinoja voisivat olla esimerkiksi kyseisten tehtävien vuosikellot, tai -kalenterit, joissa muistutettaisiin säännöllisistä tehtävistä. Lisäksi työsuhteen aloitus- ja perehdytysohjeistukset ja työkontaktien yhteystietojen luettelot sekä kuvaukset yhteistyön sisällöstä. Näillä toimilla voitaisiin myös edesauttaa onnistumista lyhytaikaisissa sijaisjärjestelyissä.

Kunnalla on uusien työntekijöiden houkutteluun useita vetovoimatekijöitä, mm. sijainti Tampereen työssäkäyntialueella ja kunnan kehittämismyönteisyys ja näin ollen potentiaalisuus alueensa hyvinvoinnin ja elinvoiman edistäjänä kasvavana kuntana. Vesilahti voi siis houkutellessa urapolkua aloittavia yhtä lailla kuin kokeneita tekijöitä.

Myös luottamushenkilöiden ”elinkaaren” kohdalla on nähtävissä erilaisuutta. On niitä, jotka tulevat lyhyemmäksi toimikaudeksi innokkaana laittamaan asiat kuntoon ja niitä, jotka tulevat osaltaan kuljettamaan kuntaa vakaasti eteenpäin pidempään. Kummillekin tyypeille on tilauksensa ja yhteistyöllä saadaan parhaat tulokset.

Vuosi 2020 toi isot haasteet myös Vesilahden toimintaan. Useat kehitystoimet jäivät koronapandemian varjoon ja asetettuja toiminnallisia tavoitteita jäi toteutumatta. Tarkastuslautakunta osaltaan kiittää kunnan henkilöstöä ripeästä sopeutumisesta haastavaan tilanteeseen.

Kunnan talous näyttää tilinpäätöksen mukaan hyvältä. On kuitenkin huomioitava, että valtion kunnille antamat koronakorvaukset sisältävät välittömien koronaepidemiasta aiheutuvien menojen kompensatioiden lisäksi myös välillisiä kunnille vuonna 2020 ja myöhemmin aiheutuvia kustannuksia. Lopullista hintaa epidemian vaikutuksille ei vielä pystytä laskemaan.

Sekä kunnan ulkoista että sisäistä viestintää on kehitetty. Kunnanjohtajan sähköpostitiedotteet valtuutetuille ovat parantaneet tiedonkulkua.

[Tarkastuslautakunnan kokoonpano, toiminta ja aiempina tilikausina tehtyjen havaintojen seuranta](#)

Tarkastuslautakuntaan kuuluu neljä varsinaista jäsentä ja kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Lautakunnan jäsenet ovat puheenjohtaja Ari Arvela, varapuheenjohtaja Ilona Leppänen, jäsenet Soila Simola ja Antti Uusi-Rasi. Arviointikertomuksen laadintaan osallistui keväällä myös tarkastuslautakunnan uusi jäsen Anu Graichen, joka vaihtui kunnasta pois muuttaneen Soila Simolan tilalle. Varajäsenet ovat samassa järjestyksessä Elina Järvenpää-Mäkelä, Esko Halme, Anna-Maija Kurki ja Mauri Penttilä.

Tilintarkastusyhteisönä on toiminut BDO Audiator Oy vastuullisena tilintarkastajana JHT, HT Minna Ainasvuori. Tilikauden 2020 arviointia varten lautakunta on pitänyt seitsemän varsinaista kokousta.

Tarkastuslautakunta on arviointitehtävän suorittamiseksi seurannut kunnan toimielinten päätöksentekoa ja tutustunut hallituksen laatimaan toimintakertomukseen ja tilinpäätökseen ja henkilöstöraporttiin sekä haastatellut suullisesti ja kirjallisesti kunnan eri sektoreiden vastuullisia viranjohtajia ja toimenhaltijoita sekä luottamushenkilöitä. Edellisvuosien tapaan Vesilahden ja Pirkkalan tarkastuslautakunnat pitivät arviointivuonna yhden yhteisen kokouksen. Koronatilanteesta johtuen arviointikäyntejä kunnan toimipisteisiin ei toteutettu.

Keväällä 2021 arviointityötä ja tilintarkastusta suoritettaessa kunnan kirjanpito- ja tuottajayhtiön kanssa oli tietojensaantiin liittyviä haasteita, jonka johdosta tilinpäätöksen tarkastus viivästyi. Myös avainhenkilöriski realisoitui talouden vastuuviranhaltijan poissa ollessa, eikä kaikkia tilinpäätökseen liittyviä dokumentteja saatu normaalilla tavalla käyttöön.

Tarkastuslautakunta toimii virkavastuulla ja luottamuksellisesti eikä raportoi saamistaan asioista yksityiskohtaisesti vaan arviointikertomukseen sisällytetään havainnot yleisellä tasolla.

Tarkastuslautakunta on tehnyt yhteistyötä Tampereen ympäristökuntien tarkastuslautakuntien kanssa yhteisen koulutuksen merkeissä. Lisäksi Tampereen ympäryskuntien tarkastuslautakuntien puheenjohtajat ovat kokoontuneet säännöllisesti tilikauden aikana. Kaupunkiseudun tarkastuslautakuntien yhteisenä tehtävänä oli kaupunkiseudun joukkoliikenne. Vuosi 2020 poikkeuksellisuudessaan vaikutti merkittävästi myös joukkoliikenteeseen.

Kuntalain mukaan kunnanhallituksen tulee antaa valtuustolle lausunto toimenpiteistä, joihin arviointikertomus antaa aihetta. Tarkastuslautakunta esittää, että aikaisempien vuosien tapaan myös muut toimielimet käsittelevät osaltaan arviointikertomusta ja antavat siitä lausuntonsa kunnanhallitukselle siten, että ne ovat valtuuston käsittelyssä alkusyksyn 2021 kokouksessa.

Kunnanhallituksen laatimat vastineet vuoden 2019 arviointikertomuksen johdosta on käsitelty valtuustossa joulukuussa 2020.

Tarkastuslautakunta on useasti huomionnut viestinnän haasteet kunnassa. Iloksemme toteamme, että tiedonkulku vaikuttaisi kulkevan nyt sujuvammin myös poikkihallinnollisesti. Kunnan johtoryhmän hyvää sisäistä vuorovaikutusta on kiiteltä. Kunnanjohtajan viestintä valtuustotasolle on parantunut säännöllisten sähköposti-infojen muodossa.

Edellisessä arviointikertomuksessa tarkastuslautakunta totesi luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden yhteistyön olevan pääosin sujuvaa. Tarkastuslautakunta totesi, että on kuitenkin muistettava kuntalain ja hallintosäännön määrittämät roolit koskien luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita. Keskusteluyhteyden viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden välillä pitää toimia. Tähän lautakunta kehottaa edelleen kiinnittämään huomiota. Valtuusto ja muut toimielimet määrittävät kunnan toiminnan ja talouden tavoitteet ja luottamushenkilöiden on tarvittaessa linjattava isoja kokonaisuuksia. Sen sijaan pienemmät operatiiviset asiat tulee jättää henkilöstölle.

Lähes koko johtoryhmä vaihtui valtuustokauden aikana ja samalla muuttuivat totut toimintatavat, ja sopeutuminen niihin on ollut osin haasteellista. Tuleva valtuustokausi tuo uudet kuntapäätäjät tekemään työtään viranhaltijoiden rinnalle. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden hyvä yhteistyö on keskeistä kunnan toiminnassa. Tarkastuslautakunta ehdottaa, että heti uuden valtuuskauten alettua yhdessä pohdittaisiin toimintatavat ja päivitetäisiin valtuustososopimus, jotta kitkatta voitaisiin toimia Vesilahden hyväksi kunnan työntekijöitä tukien.

Henkilöstöraporttiin on koottu keskeisimpiä henkilöstöä koskevia tietoja vuodelta 2020. Kunnan henkilöstökulut olivat 8,1 M€, joka oli 116.000 euroa vähemmän kuin edellisellä vuonna. Henkilöstöpalvelujen ostot kasvoivat 31.000 euroa edellisestä vuodesta. Työterveyshuollon kustannukset kasvoivat suhteellisesti paljon, edellisen vuoden 31.000 eurosta 49.000 euroon, joka tarkoittaa kustannusten kasvua työntekijää kohden 114 euroa/hlö (v. 2020: 304 €/hlö, v. 2019: 191 €/hlö). Sairauspoissaolojen osalta on huolestuttava kehitys, ne kasvoivat viidellä työpäivällä/työntekijä, ollen nyt 20,4 työpäivää vuodessa. Henkilöstöraportissa on todettu, että niin Vesilahdessa kuin valtakunnallisestikin mielenterveyspoissaolot on lisääntyneet vuosi vuodelta. Panostukset henkilöstön hyvinvointiin ovat tärkeitä jatkossakin.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tarkastuslautakunta nosti edellisessä arviointikertomuksessa esiin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistuksen. Kuluneena vuotena kunnan sisäisen valvonnan perusteet ja ohjeet päivitettiin. Tarkastuslautakunta huomioi positiivisesti, että riskienhallintaan ja sisäisen valvonnan järjestämiseen on kiinnitetty huomiota aiempaa tarkemmin ja kehittämistarpeet sekä -suunnitelmat on kirjattu. Jatkossa on tärkeää varmistaa, että uudet ohjeet jalkautetaan osaksi kunnan johtamista ja seurantaa.

m

Kuntalain mukaan kunnanhallituksen tehtävänä on huolehtia kunnan sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnan järjestämisestä. Sisäisen valvonnan ajantasaiset ohjeet ovat keskeinen keino sisäisen valvonnan asianmukaisessa järjestämisessä. Jatkossa ohjeiden noudattamisen varmistaminen tiedottamalla, kouluttamalla ja valvomalla on erittäin tärkeää. Tarkastuslautakunta myös suosittelee, että kunnan talousarvioprosessin yhteydessä arvioidaan tavoitteiden toteutumiseen liittyviä riskejä ja vuoden aikana seurataan ja raportoidaan toimielimille myös riskien tilanteesta.

2. TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN TOTEUTUMI- NEN

2.1 Kunnanhallituksen alainen toiminta

Tonttitarjonnan riittävyys tulee varmistaa, koska kunnan väkiluvun kehitys näyttää jälleen myönteiseltä. Tonttien lisäksi muuttajia varten on ennakoivasti varmistettava riittävät palvelut.

Vuonna 2020 kuntastrategiaa uusittiin ja asiassa lähdettiin innolla liikkeelle. Alkuvuodesta koronaepidemian myötä myös strategian toteuttamisen eteenpäin viemisessä oli haasteita. Osaltaan strategian toteuttamisessa haasteellista oli suunniteltujen tavoitteiden ja toimenpiteiden suuri lukumäärä. Painopisteinä olivat asumisen monipuolisuuden edistäminen ja luonnon houkuttelevuuden esille tuonti. Toiminnan painopisteissä on todettu useampia osioita, joita ei joko päästy aloittamaan tai saatu vietyä loppuun.

Vuodelle 2021 strategiaa hiottiin ja hieman yksinkertaistettiin, joka mahdollistaa sen toteuttamista paremmin.

Tampereen kaupunkiseudun joukkoliikenne kilpailutti vuonna 2020 seudun joukkoliikenteen vuoden 2021 kesästä eteenpäin. Kilpailutuksen myötä joukkoliikenteen vuorot vähenevät sekä kirkonkylälle että Narvaan. Kunnanhallituksen on suositeltavaa selvittää minkä vuorojen toteuttaminen palvelee parhaiten eri ikäryhmien tarpeita ja pyrkiä tämän selvityksen pohjalta vaikuttamaan tarkoituksenmukaisten vuorojen järjestämiseen.

Elinkeinotoimi

Elinvoimatoimikunnan toiminnan osalta on ollut edelleen hieman toiminnan hakemista ja toimikunnan roolin kuvan muodostamista. Toimikunnan tehtävät ja toimivaltuudet ovat epäselviä, ne tulisi uuden valtuustokauden alusta selkeyttää.

Uuden kehitysjohtajan myötä on tapahtunut positiivista piristystä. Yhteydenpito yrittäjien ja kehitysjohtajan välillä on parantunut. Toki työ on jatkuvaa ja on myös ensiarvoisen tärkeää varmistaa paikallisten yrittäjien ja yrittäjäjärjestön kanssa kitkaton vuoropuhelu, joka luo ulospäin positiivista kuvaa kunnan yrittäjämönteisyydestä.

Sosiaali- ja terveystoimi

Sosiaali- ja terveystoimen palvelut järjestää Pirkkalan kunta. Pirkkalan kunnan tarkastuslautakunta on laatinut arviointikertomuksen vuodelta 2020, jossa on käsitelty myös sosiaali- ja terveydenhuollon asioita ja tavoitteiden toteutumista. Tämä arviointikertomus on saatavilla Pirkkalan kunnan internet-sivuilta.

2.2 Sivistyslautakunnan alainen toiminta

Sivistystoimen hallinto

Koronapandemia on kuormittanut koko sivistystoimea merkittävästi ja isoja muutoksia palvelujen järjestämiseen jouduttiin tekemään nopealla aikataululla. Tarkastuslautakunta kiittää koko sivistystoimen henkilöstöä joustavuudesta sekä tehokkaasta ja tunnollisesta työstä, joka tuli tehtäväksi pandemian levittyä ja rajoitustoimien aiheuttama huomattavia muutoksia henkilöstön normaaliin arkeen. Ymmärrettävästi usea kehityskohde jäi taka-alalle koronapandemian aikana.

Peruskoulu

Tarkastuslautakunta on perehtynyt kunnassa 2019 aloittaneen yhtenäiskoulun kehittämistyöhön. Tarkastuslautakunnalle on muodostunut kuva, että kehittämisprosessissa on ollut mukana laajalti henkilökuntaa. Tämä vastaa sitä tahtotilaa, joka vallitsi, kun yhtenäiskoulua alettiin suunnittelemaan.

On selvää, että kehitystyö jatkuu edelleen ja on ollut tarkoituksenmukaista jakaa kehittämisen painopisteitä osiin. Aluksi on suunnitelman mukaisesti keskitytty hallinnon järjestämiseen ja tämänhetkinen johtaminen koetaan mielekkäänä. Yhtenäiskoulun ohjausryhmän tavoitteet ja toiminta ovat pääsääntöisesti selkeitä. Tarkastuslautakunta pyytää huomioimaan, että mikäli ohjausryhmään osallistetaan koulun ulkopuolisia tahoja, heille avataan ryhmän toiminnan tarkoitus perusteellisemmin, jotta yhteiset tavoitteet ovat myös ns. ulkopuolisille selkeitä.

Koronan ohella perheiden pahoinvointi ja oppilaiden häiriökäyttäytyminen kuormittaa sivistystoimea,

kuten koko kuntaa ja laajemmaltikin. Julkisuudessakin on noussut esiin koulukiusaaminen, jolta Vesilahdella ei ole välttynyt. Nuorten hyvinvoinnin eteen tehtävän työn tulee jatkua aktiivisena edelleen ja erityisesti koronapandemian jarruttamien kehitystoimien jatkuminen on oleellista. On varmistettava, että lasten ja nuorten avun tarve tunnustetaan ja tarvittava apu tarjotaan riittävän nopeasti. Tällä voitaneen vaikuttaa myös kunnan lastensuojelukustannuksiin. Islannin mallin jalkauttaminen Vesilahdella ei ole toteutunut odotetusti osin koronan vuoksi. Henkilöstön kuuleminen ja tukeminen ovat ensiarvoisen tärkeitä jatkossakin, jotta voidaan varmistaa henkilöstön pysyvyys ja työmotivaatio.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tärkeintä tavoitetta varhaiskasvatussuunnitelman toimeenpanoa toteutettiin valittujen painopisteiden mukaisesti (liikunta, leikki ja luonto). Vesilahdessa on haluttu panostaa luontokasvatukseen ja luonnossa oloa on lisätty ja se toteutuu viikoittain.

Yhteistyötä sosiaali- ja terveystieteiden ja 3. sektorin kanssa on kehitetty ja lisätty, mikä on tärkeää eri varhaiskasvatuksen palvelujen tuottamisessa.

Henkilöstössä ei ole tapahtunut isompia muutoksia, mutta sijaisten rekrytoinnissa on ajoittain haasteita.

Päiväkotipäivien määrä laski 6900 päivällä (v. 2020: 25300 pv, v. 2019: 32200 pv) ja perhepäivähoitopäivien määrä laski 400 päivällä (v. 2020: 1500 pv, v. 2019: 1900 pv). Koronatilanne vaikutti päivähoitopäivien määrään.

Liikunta- ja nuorisotoimi

Kunnan erityisenä tavoitteena on kehittää mielekkäämpää, helpompaa ja parempaa vapaa-aikaa ja harrastusmahdollisuuksia. Liikuntatoimi korostaa strategiansa mukaisesti liikunnan merkitystä kuntalaisten terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi, pääpaino lasten ja nuorten liikunnassa. Uusia liikuntapaikkoja tehtäessä on huomioitu omaehtoinen liikkuminen ja matalan kynnyksen liikuntapaikkarakentaminen. Kuntosalikäynnit laskivat 60% kuluvan vuoden aikana, mutta puolestaan Nurkan toiminnan merkitys korostui poikkeusolojen aikana. Kävijämäärä lisääntyi huomattavasti ja koululaiset osallistuivat toimintaan aktiivisesti paikan ollessa avoinna. Liikuntapaikkojen varausaste on pysynyt lähes samana, mutta tilojen käyttöä jouduttiin rajoittamaan kokoontumisrajoitusten vuoksi.

”Islannin mallin” suunnitelmat ovat valmiina ja toiminta on käynnistynyt 2020. Tämän puitteissa tehtiin syksyllä pilottikokeilu harrastusryhmien luomisessa, jossa lapset ja nuoret löytäisivät vapaa-ajalla mielekää tekemistä. Syksyllä aloitettiin Etsivän harrastustoimintaa, joka jatkuu nyt keväällä. Nuoria aktivoidaan osallistumaan uusien osallisuutta edistävien toimintamallien kartoittamiseen, kokeiluun ja käyttöönottoon. Tämä sisältyy ”Unisef lapsiystävälliseen kuntaan” -hankkeeseen, johon on haettu rahoitusta, ja laajemmin liittyy suoraan Vesilahden malliin. Nuorten palvelupolkujen selkiyttämisen, tiedottamisen ja käyttöön ohjaamisen prosessi on vielä kesken. Samoin hyvinvointikertomuksen ja siihen liittyvän työn uudistaminen ja vastuutahojen nimeäminen on hidastunut huomattavasti koronatilanteen vuoksi. Etsivässä nuorisotyössä tehdään tiiviisti yhteistyötä yläkoulun, toisen asteen ja

työllisyyspalveluiden toimijoiden kanssa. Toiminta on jatkunut saumattomasti poikkeusolojen aikana ja osa tapaamisista hoidettiin etänä.

Liikuntatoimen painopiste vuodelle 2020 oli monialaisen yhteistyön syventäminen ja juurruttaminen vakiintuneeksi osaksi kaikkien hallintokuntien toimintaa. Poikkihallinnollisen yhteistyön lisäämisen tavoitteena oli, että liikunta ja ennaltaehkäisevä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen ovat jatkossa tiiviinä osana eri hallinnonaloja. Eri toimialoilla on liikkumisen edistämiseen saatu luotua omia tavoitteita, mutta kokonaisuudessaan ollaan vielä hyvin alkuvaiheessa ja tekemistä riittää.

Vesilahden vetovoimainen ympäristö- teeman puitteissa toteutettiin Nuorisovaltuuston järjestämä Halloween tapahtuma, jossa osallistujamäärä jäi vähäiseksi poikkeusolojen vuoksi. Liikuntapaikka- ja aluesuunnitelman tekeminen ei toteutunut ja se käynnistetään uudelleen v. 2021 aikana. Sen sijaan luontokokemuksen yhdistäminen sivistyspalveluihin esim. lähiympäristöön suunnatut retket pystyttiin toteuttamaan osittain koronarajoitukset huomioiden.

Kunta on järjestänyt säännöllisesti sisä- ja ulkoliikuntaryhmiä ikäihmisille. Korona-aikana jumpattiin myös verkossa. Ikäihmisille järjestettiin etänä mahdollisuus yhteisöllisyyden digikahvilan avulla.

Uuden kuntastrategian mukaisesti nuorten aito kohtaaminen, nuorten kuuleminen sekä nuorten osallistaminen ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen olivat kehittämisen painopisteenä vuonna 2020. Tavoitteena oli siis antaa nuorille aikaa ja tuoda aidosti välittäviä aikuisia jokaisen nuoren elämään myös kodin ulkopuolella, ja näin ollen tuoda hyvinvointia edistäviä vaikuttavia toimenpiteitä lähelle nuorten arkea.

Lisäksi ympäristön viihtyisyyden ja luontokokemusten yhdistäminen nuorisopalveluihin oli tavoitteena huomioida nuorisopalveluiden toiminnassa entistä paremmin. Pyrkimyksenä on ollut luoda luonnon avulla kuvaa kiireettömästä ja läsnäolevasta kunnasta, jossa nuoret kohdataan ja heitä kuunnellaan.

Haasteellisesta vuodesta huolimatta liikunta- ja nuorisotoimi pystyi tarjoamaan kuntalaisille terveyttä ja hyvinvointia edistäviä palveluita, vaikka osa toiminnasta supistui merkittävästi.

[Kirjastotoimi](#)

Kirjaston aineiston hankintamäärät ovat pysyneet suurin piirtein samoina, mutta niin asukaskohtaiset lainausmäärät (-20%) kuin fyysiset käynnit kirjastossa ovat laskeneet poikkeusolojen vuoksi. Tapahtumien järjestäminen on vähentynyt 69% edellisvuoteen verrattuna. Lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattua toimintaa on ollut myös tarkoitus lisätä, mutta koronan takia tavoite ei toteutunut. Yhteistyötä syvennettiin kirjaston, kulttuuritoimen, Pirkan opiston ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Tilikaudella toteutettiin hyvinvointiin liittyviä tapahtumia koronarajoitusten puitteissa. Yksinäisyyden torjumiseksi suunniteltua luotsitoimintaa ei käynnistetty poikkeusolojen vuoksi. Kirjaston tilojen yhteiskäytön varmistamiseksi luotiin varausperiaatteet ja -säännöt. Näyttelyiden keskeisenä teemana oli luonto. Omatoimikirjasto on tärkeä osa kirjastotoimen palveluita, mutta sen tulevaisuuteen vaikuttaa se, että kirjastossa käyttäydytään asianmukaisesti. Tässä on ollut haasteita, joihin on kunnan viranhaltijoiden toimesta puututtu.

Kulttuuritoimi

Pääpainopisteenä on kulttuurin ottaminen kiinteäksi seurattavaksi osaksi kunnan hyvinvoinnin edistämisen rakenteita. Kulttuuriluotsi -toiminnan käynnistyminen ja kulttuurihyvinvoinnin toteuttaminen osana kunnan hyvinvointityötä on vielä hyvin alkuvaiheessa koronan takia. Suurin osa tapahtumista jäi toteuttamatta. Luonto- ja vesireitistöön kehittämisessä keskityttiin metsäpolun kylttien uusimiseen, asennus ja markkinointi puolestaan siirtyi myöhemmälle ajankohdalle. Kunnassa laitettiin kaksi monivuotista hanketta käyntiin: 1. Kulttuuri virtaa, jossa palvelun etsijä ja tarjoaja kohtaavat toisensa 2. Kulttuurin ja hyvinvoinnin palveluohjaus Pirkanmaalla. Tarkastuslautakunta pitää tärkeänä, että kunnankin toimesta tuetaan kuntalaisten ja matkailijoiden mahdollisuutta viettää vapaa-aikaa luonnossa. Koronaepidemia on edistänyt luontomatkailun ja luonnossa liikkumisen arvostusta eri ikäryhmissä.

2.3 Teknisen lautakunnan alainen toiminta

Valtuustokauden alussa teknistä toimea veti kehitysjohtaja muun toimen ohella. Toimenkuva oli ilmeisen laaja, eikä yhteistyö lautakunnankaan kanssa toiminut parhaalla mahdollisella tavalla. Virkaan valittiin myöhemmin kaksi henkilöä, jotka eivät olleet pitkään tehtävässään. Kunnan rakennusmestari ja tekninen sihteeri hoitivat oman toimen ohella lautakunnan valmistelutehtäviä kunnes nykyinen kunnaninsinööri astui virkaan.

Sittemmin teknisen toimen johtaminen on normalisoitunut ja lautakunta on päässyt osallistumaan tarkoitetulla tavalla toimintaan. Lautakunnassa olevaa paikallista ja joidenkin alojen erikoisosaamista on hyödynnetty, joka hyödyllisyyden lisäksi tekee lautakunnassa toimimisesta mielekkäämpää. Lautakunnan jäsenten osaamista tulisi ehkä kartoittaa tästä näkökulmasta tarkemmin. Talouden ymmärrys ja hallinta on hyvällä tasolla ja työntekijöiden työnohjaus toimii paremmin kuin vuosiin.

Sähkö- putki- ilmanvaihtotöiden puitesopimukset on tehty. Maanrakennustöiden toteuttamisissa ilmeni ylimääräisiä töitä sekä Ämmänhaudanmäen louhinnassa, sekä Veikkolanrinteen kunnallistekniikan yhteydessä. Nämä on käytävä kokonaisuudessaan läpi ja tutkittava olisivatko vastaavat ongelmat tulevaisuudessa vältettävissä tai miten niistä aiheutuvia lisäkustannuksia pystyy rajoittamaan mahdollisimman pieniksi.

2.4 Rakennus- ja ympäristölautakunnan alainen toiminta

Rakennusvalvonnan viranomaisaseman ja siihen liittyvien lakien ja asetusten suuri määrä ja velvoittavuus edellyttää perehtyneisyyttä ja kokemusta sekä viranhaltijoilta että lautakunnalta. Vesilahden rakennusvalvonta on hyvässä maineessa nopeutensa ja osaamisensa vuoksi. Viranhaltijoiden ja työntekijöiden vaihdokset aiheuttavat aina uhan, joka saattaa vaikeuttaa onnistumista toiminnassa. Uuden lautakunnan perehdyttämiseen pitää paneutua.

Tarkastuslautakunta pitää hyvänä, että kiinteistöveroselvitys on saatu tehtyä. Työ pitää saattaa loppuun ja kaikki kunnan alueella olevat kiinteistöt asianmukaisesti verotettaviksi.

3. KUNNAN TALOUS

Kunnan tilinpäätös päättyi 1,6 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi ja 1,5 miljoonaa euroa paremmaksi kuin muutetussa talousarviossa esitettiin. Kunnan velka pieneni 836 €/asukas, eli noin 3,6 miljoonaa euroa päättyen 3 086 euroon /asukas. Kriisikunnan tunnusmerkit eivät täytyneet.

Kunnan ulkoiset toimintatuotot olivat yhteensä 2,9 miljoonaa euroa (2019: 3,0 milj. euroa) ja toimintakulut 26,9 miljoonaa euroa (2019: 27,0 milj. euroa). Toimintatuotot kattoivat toimintamenoista 10,9 % (2019: 11,2 %).

Kunnan tuloista valtionosuudet muodostivat 9,1 miljoonaa euroa, joka on noin 0,6 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Valtionosuuksiin sisältyi 0,6 miljoonaa euroa harkinnanvaraista valtionosuutta. Verotuloja kunnalle kertyi yhteensä 17,9 miljoonaa euroa, joka on noin 1,0 miljoonaa euroa edellisvuotta enemmän. Verotulojen kasvuun vaikutti yhteisöveron kuntien jako-osuuden muutos koronavaikutusten vuoksi.

Vuosikatteen, nettoinvestointien ja poistojen määrää vuosina 2018–2023 esittävä kuvio osoittaa selvästi vuosikatteen ja poistojen välisen vajeen vuosina 2021-2023. Ennusteen mukaan poistoja ei lähivuosina pystytä vuosikatteella kattamaan.

	TP		TP 2020	TA 2021	TS 2022	
Vuosi	2018	TP 2019				TS 2023
Vuosikate	-0,140	1,542	3,087	0,396	0,738	1,260
Nettoinvestoinnit	1,222	0,744	1,269	1,948	1,988	0,916
Poistot	1,532	1,567	1,522	1,522	1,719	1,918
Vuosikate/poistot %	-9 %	98 %	203 %	26 %	43 %	66 %
Investointien tulorah. %	-11 %	185 %	230 %	19 %	35 %	124 %

Vuosikate nousi 3,1 miljoonaan euroon (2019: 1,5 miljoonaa euroa) ja vuosikatteen osuus poistoista 203 %:iin (2019: 98 %). Suunnitelman mukaiset poistot (1,5 miljoonaa euroa) pysyivät samalla tasolla kuin vuonna 2019.

Tilikauden tulos oli 1,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen, ollen noin 1,5 miljoonaa euroa muutostalousarviota parempi. Kun huomioidaan tilinpäätöksessä 2020 oleva kertynyt ylijäämä (2,7 me) ja taloussuunnitelmakaudelle 2021-2023 arvioidut alijäämät (yhteensä -2,65 me), on lopputuloksena se, että taloussuunnitelma vuoteen 2023 ei ole talouden osalta tasapainossa. Kuntalain 110 §:n mukaisesti kunnan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan talouden tasapainoon ja kuntalain alijäämä säännösten noudattamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota taloussuunnitelmakaudella.

Verotulot olivat alkuperäisessä talousarviossa 18,1 miljoonaa euroa. Verotulojen toteuma oli 17,9 miljoonaa euroa ollen muutettua talousarviota 0,2 miljoonaa euroa parempi. Valtionosuudet olivat alkuperäisessä talousarviossa 7,8 miljoonaa euroa ja muutetussa talousarviossa 9,1 miljoonaa euroa. Valtionosuudet toteutuivat muutetun talousarvion mukaisesti.

Kunnan lainakanta oli vuoden 2020 lopussa 13,5 miljoonaa euroa, pienentyen edellisvuodesta 3,6 milj. euroa (2019: 17,1 milj. euroa). Myös kuntakonsernin lainakanta pieneni 3,1 miljoonaa euroa viime vuoteen verrattuna ollen vuoden lopussa 16,6 miljoonaa euroa (2019: 19,6 milj. euroa). Vesilahden kunnan asukaskohtainen lainamäärä on edelleen suurempi kuin useissa kunnissa Pirkanmaalla. Kuntakonserneja verrattaessa Vesilahden asukaskohtainen lainamäärä on kuitenkin suhteessa pienempi.

Omavaraisuusaste mittaa kuntien vakavaraisuusastetta, alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä pienempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävää velkarasitetta. Vesilahden omavaraisuusaste vuonna 2020 oli edelleen heikko ollen 37,0 % (2019: 30,1%).

Tarkastelu kuntalain 118 §:ssä määriteltyjen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan kriteerien täyttymisestä (kriisikunnaksi määritellään, mikäli kriteerit täyttyvät kahtena vuonna peräkkäin):

Kriteeri	TP2020	Johtopäätös
Kuntakonsernin vuosikate on negatiivinen	+3 447	EI TÄYTY
Kunnan tuloveroprosentti on vähintään 1,0 prosenttiyksikköä korkeampi kuin kaikkien kuntien painotettu keskimääräinen tuloveroprosentti	Vesilahti: 22,0 Koko maa: 19,97	TÄYTTY
Asukasta kohden laskettu kuntakonsernin lainamäärä ylittää kaikkien kuntakonsernien keskimääräisen lainamäärän vähintään 50 prosentilla	Vesilahti: 3 791 €/ as. Koko maa, raja-arvo v. 2019 7 084 €/as	EI TÄYTY
Kuntakonsernin suhteellinen velkaantuminen on vähintään 50 prosenttia	Vesilahti 61,9 %	TÄYTTY

Talouden tasapainon tarkastelua	
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.2020	+ 669.352 euroa
Tilikauden ylijäämä 31.12.2020	+ 1.604.444 euroa
Ylijäämät yhteensä 31.12.2020	+ 2.273.796 euroa
Talousarvio 2021 alijäämäarvio	- 1.086.767 euroa
Taloussuunnitelma 2022 alijäämäarvio	- 941.210 euroa
Taloussuunnitelma 2023 ylijäämäarvio	- 618.185 euroa
Alijäämät 2021-2023 yhteensä	- 2.646.162 euroa
Arvio alijäämistä 31.12.2023 tilanteessa	- 372 395 euroa

4. YHTEENVETO

Vuosi 2020 jää varmasti kaikkien mieliin pitkäksi aikaa. Koko Suomi ja myös kaikki kunnat joutuivat muun maailman kanssa äkillisesti koronaepidemian myötä haasteisiin, joita ei voitu ennakoida talousarviota 2020 laadittaessa. Vuosi oli toiminnallisesti haastava ja useimmat kunnan työntekijät joutuivat tilanteisiin, jotka vaativat joustamista, muutosten sietokykyä ja uuden kohtaamista. Tarkastuslautakunnan mielestä kunta selvisi vuodesta hyvin ja jokainen työntekijä ansaitsee erityiset kiitokset koronavuoden 2020 toiminnastaan. Korotettujen valtiontukien myötä kunnan talous toteutui hyvin, mutta on muistettava, että vastaavia kompensatioita tuskin kuntakentälle jatkossa enää ohjataan.

Koronatilanteen vaikutukset eri ikäryhmille aiheuttavat huolta, erityisesti nuorten pahoinvointi on puhuttanut ja näkynyt myös Vesilahdella. Nuorten pahoinvointi aiheutti huolta jo ennen koronaa. Kunnan on välttämätöntä satsata ennaltaehkäiseviin nuorten palveluihin ja yhteistyö muiden toimijoiden kanssa korostuu. Islannin/Vesilahden malli toivottavasti osoittautuu myös pitkässä juoksussa tuloksekkaaksi.

Kulunut valtuustokausi on ollut muutosten aikaa erityisesti kunnan hallinnossa. Lähes koko viranhaltijajohto on vaihtunut ja muutosten myötä toimintatapoja on uudistettu ja joitakin hallinnon prosesseja myös nykyaikaistettu (mm. asianhallintajärjestelmän ja sähköisten palveluiden käyttöönotto). Taloushallintopalvelut ulkoistettiin vuonna 2019 ja palveluntuottajaa vaihdettiin tilikaudelle 2020. Tämä muutos ei ole kaikilta osin vielä onnistunut ja myös kunnan ohut viranhaltijaorganisaatio on haavoittuva, joka keväällä 2021 nähtiin avainhenkilöriskin realisoiduttua.

Kunnan kehittymisen kannalta on erittäin tärkeää, että kunnalla on riittävä määrä tontteja tarjolla kasvun mahdollistamiseksi. Tällä hetkellä näyttää taas siltä, että omakotitontit ja -talot sekä maa-seutumainen ympäristö kiinnostavat. Myös yrittäjille tulee olla tarjolla valmiita ja nopealla aikataululla järjestäviä tontteja.

Kunnan asukasluku oli valtuustokauden ensimmäisen vuoden lopussa 31.12.2017 yht. 4460 henkilöä ja vuoden 2020 päättyessä 4369 henkilöä. Ainoastaan vuonna 2020 asukasluvun kehitys oli positiivinen (+10 henkilöä edellisestä vuodesta).

Valtuustokauden merkittävä investointi, kunnan uusi kirjasto, otettiin käyttöön vuonna 2018. Kirjasto tarjoaa nykyaikaiset tilat ja palvelut ja sen tavoitteena on olla eri sukupolvien yhteinen kohtaamispaikka. Tarkastuslautakunnan mielestä kirjastoinvestointi oli tärkeä myös kunnan keskustan elinvoimaisuuden kannalta.

Pienessä kunnassa ja sen hallinnossa vuorovaikutuksen ja yhteistyön toimivuus on erittäin tärkeää. Valtuustokaudella on keskusteltu yhteistyön toimivuudesta, mm. viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden kesken. Tarkastuslautakunnan mielestä on positiivista, että tässä on tultu eteenpäin viime aikoina.

Tarkastuslautakunnan arviointikertomuksissa on toistuvasti nostettu esille tavoitteiden asetannan haasteita mm. tavoitteiden mitattavuuden osalta. Tarkastuslautakunta haluaa muistuttaa, että hyvän tavoitteen tunnusmerkkejä ovat esimerkiksi se, että se on asetettu kunnan/valtuuston kannalta merkittävälle kohteelle ja, että sillä on toimintaa ohjaava merkitys ja, että sen toteutuminen pystytään

osoittamaan (mitattavuus). Lisäksi tavoitteen tulisi johtaa oikeaan strategiseen suuntaan ja olla riittävän yksinkertainen, ymmärrettävä ja realistinen sekä sellainen, että yksikkö voi vaikuttaa tavoitteen toteutumiseen.

Tarkastuslautakunta kiittää kunnan henkilöstöä ja luottamushenkilöitä yhteistyöstä valtuustokauden arvioinnissa.

5. ALLEKIRJOITUKSET

Vesilahdessa 31.5.2021

Tarkastuslautakunta

Ari Arvela, puheenjohtaja

Ilona Leppänen, varapuheenjohtaja

Anu Graichen, jäsen

Antti Uusi-Rasi, jäsen

Kuvat: Ari Arvela